

Stikstof als

In hoeverre vormt de serie lezingen die Rudolf Steiner in 1924 hield, de Landbouwcursus, een inspiratiebron voor boeren, tuinders of onderzoekers anno 2014? Deel 11: Tom Saat (56 jaar) van 'De Stadsboerderij' in Almere. *Tekst en foto: Gineke de Graaf*

Tom Saat en zijn vrouw Tineke van den Berg zijn in 1996 gestart met De Stadsboerderij. Naast akkerbouw, groenteteelt en vleesvee heeft het bedrijf ook een educatieve en een zorgfunctie.

Tom: "Alle plantengroei staat in de polariteit kiezel-kalk. Dat is iets wat Steiner in de Landbouwcursus uiteenzet en wat me gegrepen heeft. Daar werk ik in de dagelijkse praktijk mee. Enerzijds heb je in de bodem de kiezel-kant, het zure, het etherische, verwant met het plantaardige leven. Anderzijds heb je de kalk-kant, het basische, het astrale, verwant met het dierlijke leven. Als boer

hanteer je het evenwicht tussen die twee. Stikstof is de bemiddelaar. Kalk kan je ook zien als de begeertekracht in de grond, daar speel je mee."

"Een voorbeeld: ik teel wortels en pastinaken voor babyvoeding. Daar mag niet teveel nitraat in zitten. Maar onze kalkrijke kleigrond geeft onstuimige en overvloedige groei en normaal gesproken een hoog nitraatgehalte. Nitraat is stikstof in zoutvorm, makkelijk opneembaar voor de plant; in beweging gekomen stikstof kan je ook zeggen. Dus tijdens de groei van de wortels en pastinaken moet de stikstof zo min mogelijk in beweging zijn. Wat ik dan doe is vóór de teelt intensieve grondbewerkingen uitvoeren: ploegen, frezen, zodat er veel zuurstof in de grond komt en de jonge organische stof afgebroken wordt en de stikstof al vrijkomt. Doordat ik behalve stikstof ook veel koolstof bemest, komt dit proces tijdens de teelt tot rust. De koolstof is de buffer die voorkomt dat er teveel stikstof vrijkomt, zodat het gewas tot afrijping kan komen."

"In de derde voordracht van de Landbouwcursus worden de elementen zuurstof, stikstof en koolstof in hun verhouding tot kiezel en kalk beschreven. Daarna wordt het kort samengevat:

'Maar dit inzicht moeten wij ontwikkelen, wij moeten voor ons kunnen zien hoe het zuurstoffelijke wordt opgevangen door het stikstoffelijke en dan naar beneden wordt geleid

bemiddelaar tussen kiezel en kalk

tot in het koolstoffelijke, tenminste voor zover dat koolstoffelijke steunt op het kalk- en kiezelachtige. We kunnen ook zeggen: zo moet in de aarde worden gebracht wat in de omgeving leeft, wat in de gedaante van de zuurstof tot leven komt; dat moet met behulp van de stikstof in de diepten van de aarde worden gebracht, zodat het daar bij het kiezelachtige, terwijl het zich in het kalkachtige formeert, aansluiting kan vinden.'

"Bij de spinazie is het heel anders dan bij wortels. In dat gewas zie je de begeerte naar stikstof. Het gewas moet zuurstof (structuur!) en stikstof krijgen om te groeien: spinazie is een begeertegewas, een onstuimige groeier, een kalkgewas. Maar zodra het gewas iets mankeert, geeft-ie het op. Dan kan het kalkproces zich niet uitleven. Zoals je bij de wortel de kiezel stimuleert, staat hier de kalk op de voorgrond met de stikstof als bemiddelaar."

"Deze bril, de bril van het kiezel-kalk evenwicht, is voor mij een vanzelfsprekendheid geworden. In de Landbouwcursus lees je dat alle losse elementen ook ergens in die polariteit staan. Maar fosfaat en kali bijvoorbeeld worden helemaal niet genoemd. Fosfaat is alleen een probleem op fosfaat-fixerende gronden, maar verder hoeft je je daar niet mee bezig te houden als je organisch bemest. We bemesten de grond, niet het gewas. Grasklaver is de bron van de stikstof en verteerde potstalmest zorgt voor de organische stof." 🐞

Tom's exemplaar van de landbouwcursus